

**UNGT
ENTRE
PRENØR
SKAP**

UNGDOMSBEDRIFT

Spilleregler i arbeidslivet

VEILEDERHEFTE

Spilleregler i arbeidslivet skal gi elevene innsikt i og kjennskap til de viktigste spillereglene i arbeidslivet, hva arbeidsgiver og arbeidstaker har av rettigheter og plikter, mulighetene de ansatte har for medinnflytelse og at partene har et felles ansvar for å skape et godt arbeidsmiljø.

TIL EKSTERNE VEILEDERE OG LÆRERE

Ungt Entreprenørskap (UE) er en ideell, landsdekkende organisasjon som i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører jobber for å utvikle barn og ungdoms kreativitet, skaperglede og tro på seg selv. UE har utviklet en rekke programmer som fremmer elever og studenters entreprenørskapskompetanse gjennom hele utdanningsløpet.

Alle Ungt Entreprenørskaps programmer bygger på en pedagogisk metode som omtales som erfaringslæring. Det betyr at læringen skjer på bakgrunn av elevenes egne erfaringer – ved at erfaringene skaper oppdagelser hos elevene som igjen fører til læring. Læring er en prosess, og ikke en oppsamling av fakta. Læringen skjer gjennom at elevene selv prøver seg fram, er aktive og reflekterer over erfaringene sine.

Ungt Entreprenørskap har i samarbeid med LO og NHO utviklet heftet og kurset Spilleregler i arbeidslivet. Dette konseptet tilbys elever som deltar i programmet Ungdomsbedrift. Ungdomsbedrift er tilrettelagt for elever i videregående opplæring, både innen yrkesfaglig utdanning og studieforberedende programområder.

Innholdet i Spilleregler i arbeidslivet er godt forankret i læreplan for Samfunnsfag (Vg1/Vg2), som blant annet omfatter Arbeids- og næringsliv og Politikk og demokrati. Følgende kompetansemål i læreplanen kan trekkes fram som relevante:

«Reflektere over verdien av å ha eit arbeid og kva som kjenneteiknar eit godt arbeidsmiljø», «Gjere greie for arbeidstakar- og arbeidsgjevarorganisasjonane og deira plass i arbeidslivet og for faktorar som bestemmer lønns- og arbeidsvilkår», «Vurdere mogleg heiter for og utfordringar ved å etablere ei bedrift (...)» og »Utforske og diskutere korleis ein kan vere med i og påverke det politiske systemet (...)».

Kurset gjennomføres med en ekstern veileder. Lærer skal være til stede under gjennomføringen. Erfaring viser at elevene blir mer motivert til å lære når man får inn en ekstern ressursperson fra arbeidslivet. Kurset er utviklet til å vare i to skoletimer, men kan tilpasses ut ifra lokale forutsetninger.

Kurset bør gjennomføres når ungdomsbedriftene er etablert og har kommet godt i gang med å jobbe fram sin forretningsidé.

FORBEREDELSE

Før gjennomføringen av kurset bør du lese gjennom elevheftet og ta en prat med lærer for å få en oversikt over:

- hvor mange elever du vil møte, og hvor mange ungdomsbedrifter som er etablert i klassen. hvor langt i prosessen med Ungdomsbedrift elevene har kommet.
- hvorvidt noen av ungdomsbedriftene har opplevd interne konflikter. I så fall må du gå varsomt fram når dette temaet skal diskuteres med elevene.
- hvilke klasseregler som praktiseres (for eksempel håndsopprekning dersom man vi ha ordet).
- hvordan du best kan engasjere elevene i diskusjonene.
- hvordan elevene sitter i klasserommet. Vi anbefaler at elevene sitter i små grupper. Kanskje det er nødvendig å flytte på bord og stoler.

- om det er noen av elevene som har spesielle behov. Læreren vil kunne si noe om hva en kan gjøre for å legge til rette for disse.
- presenter kort for lærer hvordan du tenker å gjennomføre kurset og disponere tiden. Kanskje lærer kan bidra med gode råd rundt dette.

Lærer skal i forkant av gjennomføringen:

- introdusere temaet og forberede elevene slik at elevene er mest mulig motiverte.
- oppfordre elevene til å lese heftet før kurset.

GJENNOMFØRING

Kurset gjennomføres ved at veileder går gjennom alle fire temaene i elevheftet. Heftet er kursets viktigste ressurs og brukes til å strukturere kurset.

De fire temaene i heftet er:

- Arbeidsgiver og arbeidstaker har et felles ansvar
- Bedriftsdemokrati
- Personalpolitikk
- Håndtering av konflikter

Snakk om temaene med utgangspunkt i det som står i elevheftet. Bruk dine egne erfaringer fra arbeidslivet for å gjøre temaene mer virkelighetsnære. Det er også viktig å relatere temaene til elevenes egne behov og erfaringer i hverdagen og i framtiden. Spør elevene om noen av dem har egne erfaringer med sommerjobber, ta gjerne utgangspunkt i dette for å eksemplifisere.

Til hvert tema har vi utviklet et sett refleksjonsspørsmål. Refleksjonsspørsmålene bør stilles underveis. Elevene kan sitte i små grupper og diskutere spørsmålene i et par minutter før du deretter tar en gjennomgang i plenum der gruppene får fortelle hva de diskuterte seg fram til. Noen spørsmål egner seg kanskje best ved å bli tatt direkte i plenum. Refleksjonsspørsmålene skal aktivisere elevene og sette i gang tankeprosessen slik at de får relatert temaene til aktivitetene og prosessene i Ungdomsbedrift. Vurder om du bør tilpasse refleksjonsspørsmålene til elevgruppen og hvor langt elevene har kommet i arbeidet med Ungdomsbedrift.

TIPS

I klasserommet vil du møte variasjon blant elevene både når det gjelder evner, nivå og interesser. Elevene har også ulike sosiale behov, personlige behov og læringsbehov. Inspirer elevene ved å gi dem ros når de deltar aktivt i diskusjonene. Det er viktig å ha toleranse for elevene og tenke likeverd.

Tips til gjennomføringen:

- Tilpass det du sier, til elevenes nivå. Bruk ord, begreper og eksempler som de forstår.
- Still refleksjonsspørsmålene underveis. Legg gjerne til egne spørsmål. Prøv å stille åpne spørsmål.
- Sørg for å spørre forskjellige elever hver gang.

- Varier stemmebruken. Hvis elevene blir urolige, kan du prøve å slutte å snakke.
- Beveg deg rundt i klasserommet for å svare på spørsmål eller veilede dem når de jobber.
- Det å kunne skjelne mellom engasjert, aktiv læring og avbrytende, støyende oppførsel er viktig. Diskusjoner og aktivitet er ofte indikatorer på læring og engasjement.
- Gi elevene pauser etter behov. Avklar med lærer når det eventuelt passer.
- Det er viktig å sette av nok tid til hvert tema, slik at dere ikke får dårlig tid på slutten.

1. INNLEDNING

Tid: 10 minutter

Start med en kort presentasjon av deg selv. Du kan også ta en runde på å avklare både dine og elevenes forventninger til kurset. Spør hvem de daglige ledere av de ulike ungdomsbedriftene i klassen er, og be dem kort presentere ungdomsbedriftene sine.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvorfor er spilleregler i arbeidslivet viktig?

2. ARBEIDSGIVER OG ARBEIDSTAKER HAR ET FELLES ANSVAR

Tid: 30 minutter

Gå gjennom temaene, spe gjerne på med dine egne erfaringer og utfordre elevene til å dele sine erfaringer. Refleksjonsspørsmålene tas fortløpende.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva er en arbeidstaker, og hva er en arbeidsgiver?
- Hvem er arbeidsgiver i ungdomsbedriften?
- Hvem er arbeidstakere i ungdomsbedriften?
- Hvordan jobber ungdomsbedriften med saker som har betydning for arbeidsmiljøet?
Får arbeidsgiver og alle ansatte mulighet til å delta i prosessen? (medvirkning)
- Hva kan dere gjøre av tiltak for å ha et godt arbeidsmiljø i deres ungdomsbedrift?

3. BEDRIFTSDEMOKRATI

Tid: 30 minutter

Gå gjennom temaene, spe gjerne på med dine egne erfaringer og utfordre elevene til å dele sine erfaringer. Refleksjonsspørsmålene tas fortløpende.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva betyr bedriftsdemokrati?
- Hvem er eierne i ungdomsbedriften?
- Hvem sitter i styret i ungdomsbedriften?
- Hvem er styreleder i ungdomsbedriften?
- Hvem er daglig leder i ungdomsbedriften?
- Hvem er de ansatte i ungdomsbedriften?

- Hvordan er rolle- og ansvarsfordelingen mellom styret og daglig leder i ungdomsbedriften?
- Tenk på en konkret sak som har vært oppe til diskusjon i et av styremøtene (eller i et møte i bedriften).
 - Klarte styret å fatte en beslutning? Hva ble beslutningen?
 - Ble beslutningen tatt på grunnlag av et flertall, eller var det stemmelikhet slik at styre leders stemme avgjorde, eller var styreleder nødt til å finne et kompromissforslag?

4. PERSONALPOLITIKK

Tid: 30 minutter

Gå gjennom temaene, spe gjerne på med dine egne erfaringer og utfordre elevene til å dele sine erfaringer. Refleksjonsspørsmålene tas fortløpende.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvem var ansvarlig for å ansette daglig leder i ungdomsbedriften?
- Hvordan fordelte dere de ulike stillingene i ungdomsbedriften? (søknader, intervjuer, lærers eventuelle involvering i prosessen)
- Har alle ansatte og daglig leder arbeidskontrakter?
- Hvis ikke, er dette noe dere vil vurdere å få på plass?
- Hvorfor bør man ha en arbeidskontrakt? (fordeler)

5. HÅNTERING AV KONFLIKTER

Tid: 20 minutter

Gå gjennom temaene, spe gjerne på med dine egne erfaringer, og utfordre elevene til å dele sine erfaringer. Refleksjonsspørsmålene tas fortløpende.

Refleksjonsspørsmål:

- Har dere diskutert hvordan dere vil håndtere en konflikt dersom en konflikt skulle oppstå i ungdomsbedriften?
- Hvilke rutiner har/ønsker dere?

Lykke til med gjennomføringen av kurset!

